

Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých
Budějovicích

Ústav romanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

*Synchronní dynamika předložek v příslovečném určení místa po vybraných
slovech pohybu*

Vypracovala: Mgr. Hana Petlachová

Studijní obor: Italský jazyk

Vedoucí práce: PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

České Budějovice 2010

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby taktéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. 7. 2010

Poděkování

Děkuji vedoucímu své diplomové práce PhDr. Janu Radimskému, Ph.D., za odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi poskytl při psaní této práce.

Anotace:

Tato bakalářská práce se zabývá předložkovými syntagmaty v příslovečném určení místa v italštině. V teoretické části jsou nejprve představeny jednotlivé druhy příslovečného určení místa, jejich funkce i nejběžnější předložkové kontexty výskytu, zvláštní pozornost je věnována především příslovečnému určení pohybu na místo. Poté je představena teorie synchronní dynamiky, pomocí které lze vysvětlit kolísání předložek v totožném kontextu. V praktické části následuje pojednání o konkrétních případech příslovečných určení místa po devíti vybraných slovesech pohybu na základě dat, sesbíraných v textovém korpusu „La Repubblica“. Tento výzkum je zaměřen hlavně na případy, kdy totožný výskyt připouští více synonymních předložek.

Annotation:

This bachelor thesis deals with prepositional syntagmas in local adverbial in Italian language. In the theoretical part there are firstly introduced constituent types of local adverbials, their function and the most common prepositional context of incidence; special attention is primarily paid to adverbial of movement at some place. Afterwards, the theory of synchrony dynamics is introduced, with which the variation of prepositions in identical context can be explained. In the practical part follows an exposition about concrete cases of local adverbials after nine selected movement verbs according to data collected from the text corpus "La Repubblica". This research is focused mostly on the cases when the identical incidence admits more synonymous prepositions.

Obsah:

1. Úvod.....	8
2. Rozdíly v českém a italském pojetí větných členů	8
3. Přísluvečné určení místa (<i>il complemeno di luogo</i>).....	10
3.1. Přísluvečné určení pohybu na místo.....	11
3.1.1. Kontexty výskytu.....	11
3.1.2. Druhy předložkových syntagmat	12
4. Kolísání jazykových jevů.....	13
4.1. Teorie synchronní dynamiky a kolísání jazykových jevů v italštině	13
4.2. Kolísání předložek v přísluvečném určení pohybu na místo a východiska pro výzkumnou část	14
5. Analýza přísluvečného určení pohybu na místo na základě dat z korpusu «La Repubblica»	15
5.1. Korpus «La repubblica»	15
5.2. Postup při vyhledávání v korpusu	16
5.2.1. Výběr sloves.....	16
5.2.2. Zadávání předložkových syntagmat do vyhledávacích vzorců	16
5.2.3. Výběr substantiv	17
5.2.4. Výběr přísluvečných určení pohybu na místo	17
6. Výsledky vyhledávání v korpusu a jejich analýza.....	18
6.1. Předložky nevlastní a předložky tra/fra.....	18
6.2. Syntagmata s předložkami vlastními.....	19
6.2.1. Bar.....	19
6.2.2. Ristorante	22
6.2.3. Casa.....	24
6.2.4. Scuola.....	26
6.2.5. Università.....	28
6.2.6. Cinema	29
6.2.7. Teatro	30
6.2.8. Milano	32
6.2.9. Campagna	34
6.2.10. Vacanza.....	36
6.2.11. Montagna	38
6.2.12. Mare	41
7. Závěr:.....	43
Il riassunto.....	46
Literatura:.....	48

Přílohy:.....48

1. Úvod

Předložky patří při výuce italštiny tradičně k problematickým kapitolám, protože se jejich užívání neřídí vždy jasnými pravidly, ale spíše územ a často stejný kontext připouští více variant. Kolísáním jazykových jevů se zabývali již členové Pražského lingvistického kroužku a vysvětlovali je pomocí teorie, která byla později nazvána jako teorie synchronní dynamiky. Právě tuto teorii lze uplatnit také na syntaktické jazykové rovině při vysvětlování kolísání předložek v totožném kontextu.

Tato bakalářská práce se bude věnovat variabilitě předložek v příslovečném určení místa po slovesech pohybu. Vzhledem k tomu, že se česká a italská syntaktická terminologie a také způsob určování jednotlivých větných členů značně liší, zařadím pro přehlednost hned na začátek své práce pojednání o větných členech v češtině a italštině a upozorním na hlavní rozdíly. V teoretické části se následně pokusím s pomocí dostupných gramatik italského jazyka identifikovat syntaktickou funkci příslovečného určení místa, přičemž se zaměřím především na podtyp příslovečného určení pohybu na místo (*complemento di moto a luogo*). Bude mě zajímat, v jakém kontextu se tento typ příslovečného určení vyskytuje a také jakými předložkovými syntagmaty bývá realizován. Stanovím si také hypotézy toho, zda některé předložky mohou být vzájemně zaměnitelné a na čem tato variabilita může záviset.

Dále představím již zmíněnou teorii synchronní dynamiky a pokusím se vysvětlit, jakým způsobem tato teorie funguje na syntaktické jazykové rovině, konkrétně u předložkového syntagmatu v příslovečném určení místa.

V samotné praktické části nejprve představím práci s textovým korpusem a poté provedu analýzu konkrétních výskytů příslovečných určení místa po vybraných slovesech pohybu. Potřebná data pro tuto analýzu získám v textovém korpusu «La Repubblica», který je volně přístupný na internetu a shromažďuje velké množství novinových textů. Pokusím se o zevrubnou analýzu nalezených předložkových syntagmat, přičemž budu hledat především případy, kdy dvě či více předložek mohou být užity synonymně. Ze sesbíraných dat vytvořím databázi, která bude k této bakalářské práci připojena jako příloha v elektronické podobě.

2. Rozdíly v českém a italském pojetí větných členů

Česká a italská terminologie týkající se větných členů (*gli elementi della proposizione*) se od sebe podstatně liší, při následující klasifikaci budu vycházet především z gramatik S. Hamplové (2004), M. Dardana a P. Trifoneho (1997), B. Prota (1987) a G. Patoty (2006). V české i italské gramatice je běžná klasifikace větných členů podle syntaktických vztahů a u obou jazyků tradičně odlišujeme podmět / *il soggetto* a přísudek / *il predicato*, dále pak přívlastek / *l'attributo*, přičemž v italštině toto označení odpovídá pouze českému přívlastku shodnému a přístavek / *l'apposizione*, který však nepokládají všechny české gramatiky za zvláštní větný člen¹. V italštině jsou většinou všechny další větné členy označovány jako „komplement“ / *il complemento*, tedy doplnění.

Do kategorie komplementů v italštině spadá předmět, který se dělí na přímý / *il complemento ogetto*² a nepřímý / *il complemento di termine*³. Zde je nutné upozornit na další nejednoznačnost v terminologii, některé italské gramatiky pracují také s termíny *il complemento diretto* a *il complemento indiretto*, což však není označení pro předmět přímý a nepřímý, ale pro každý větný člen, který není (*diretto*), respektive je (*indiretto*) uvozen předložkou.

Dále ke komplementům patří některé přívlastky, doplněk a všechna příslovečná určení. Přesněji řečeno český přívlastek neshodný a některé přívlastky shodné bývají v moderních italských gramatikách řazeny mezi příslovečná určení a klasifikovány jako příslovečné určení specifikační / *il complemento di specificazione* (viz níže u příslovečného určení). Českému doplňku v italštině v podstatě odpovídá tzv. podmětový predikativ / *il complemento predicativo del soggetto* a funkčně také tzv. předmětový predikativ / *il complemento predicativo dell'oggetto*. Jedná se o větné členy nutné k doplnění významu sloves, která fungují jako spona, a tyto predikativy se vztahují jak k přísudkovému slovesu, tak k podmětu respektive předmětu. U podmětového predikativu se jedná o slovesa typu *parere*, *sembrare* (zdát se), *diventare* (stát se), *restare*, *rimanere* (zůstat) atd. a o některá slovesa typu *chiamare* v pasivu⁴, např. *Luigi è rimasto sorpreso*, *Lui è chiamato dottore da tutti*. U předmětového predikativu bývají sponová slovesa typu *chiamare* v aktivu, např. *Tutti lo chiamano dottore*.

Nyní se dostáváme ke kategorii v češtině označované jako příslovečná určení / *i complementi*, která také v italských gramatikách bývají řazena zvlášť od dalších

¹ Srov.: Příruční mluvnice češtiny (2003: 519) řadí přístavky k tzv. komplexním větným členům.

² Někdy též *Il complemento ogetto diretto* či pouze *oggetto diretto*.

³ Někdy též *Il complemento di ogetto indiretto* či pouze *oggetto indiretto*.

⁴ Jedná se o tzv. *verbi appellativi, elettivi, estimativi, effettivi*.

komplementů. Jak již bylo zmíněno výše, mezi italská příslovečná určení patří také některé přívlastky shodné. Je to dáno nejen odlišným přístupem klasifikace syntaktických jevů, ale především odlišnou strukturou italských syntagmat. Zatímco v češtině bude přídavné jméno *dřevěný* ve spojení *dřevěný most* klasifikováno jako přívlastek shodný, v italském překladu *il ponte di legno* určíme *di legno* jako *il complemento di specificazione*, případně jako *il complemento di materia*. Dále je důležité zmínit, že italské gramatiky většinou rozeznávají větší množství podtypů příslovečných určení než gramatiky české a často v této klasifikaci panuje značná nejednotnost. Stejně jako v češtině existují v italštině základní příslovečná určení jako např. příslovečné určení místa / *i complementi di luogo*, času / *di tempo*, způsobu / *di modo* a další. Důležité pro správné tvoření pasivních vět je příslovečné určení původce děje, které bývá v češtině vyjádřeno bezpředložkovým instrumentálem a v italštině vazbou s předložkou *da*. Životný původce děje je v italštině *il complemento d'agente* (např. *Sono invitata da Marco*) a původce děje neživotný *il complemento di causa efficiente* (např. *L'edificio è stato danneggiato dal vento*). Pro naše účely není nutné zabývat se touto klasifikací podrobněji, protože se nyní zaměříme pouze na příslovečné určení místa.

3. Příslovečné určení místa (*il complemeno di luogo*)

Příslovečná určení místa podle Prota (1987: 404) umísťují do prostoru nějaký děj, živou bytost či věc («*collocano nello spazio un'azione, un essere animato, una cosa*»). Gramatiky, které pracují s tradičním dělením na větné členy⁵, rozlišují většinou čtyři podtypy příslovečného určení místa:

1) Příslovečné určení setrvání na místě / *il complemento di stato in luogo* odpovídá na otázku kde? / *dove?*, na jakém místě? / *in quale luogo?*. Následuje po slovesech statických / *verbi di quiete*. Bývá uvozeno předložkami: *in, su, a, da, tra, per, si, sopra, sotto, dentro, fuori* nebo předložkovými výrazy: *accanto a, vicino a, nei pressi di, nei dintorni di, all'interno di, nelle vicinanze di* atd.

Příklad: *Dove abiti? Abito a Roma.*

⁵ srov.: Hamplová (2004: 312), Patota (2006: 439-440), Dardano, Trifone (1997: 131-133), Proto (1987: 404-406), Dardano, Trifone (2002: 40-41)

2) Příslopečné určení pohybu z místa / *il complemento di moto da luogo* odpovídá na otázku odkud? / *da dove?*, z jakého místa? / *da quale luogo?*. Následuje po slovesech pohybu / *verbi di movimento*. Bývá uvozeno předložkami: *da, di*.

Příklad: *Da dove vieni? Vengo da Milano.*

3) Příslopečné určení pohybu na místo / *il complemento di moto a luogo* odpovídá na otázku kam? / *dove?*, *verso dove?*, na jaké místo? / *verso quale luogo?*. Následuje po slovesech pohybu / *verbi di movimento*. Bývá uvozeno předložkami: *a, da, in, su, per, di, tra, verso, sopra, sotto, vicino, dentro* a předložkovými výrazy: *dalle parti di, in direzione di, alla volta di, nei pressi di* atd.

Příklad: *Dove vai? Vado dal medico.*

4) Příslopečné určení pohybu přes místo / *il complemento di moto per luogo* odpovídá na otázku kudy? / *per dove?*, *attraverso quale luogo?*. Následuje po slovesech pohybu typu *passare* / *verbi che indicano passaggio*. Bývá uvozeno předložkami *per, da, di, tra, attraverso, in* a předložkovým výrazem: *in mezzo a*.

Příklad: *Per dove viaggiate? Viaggiamo attraverso la Spagna.*

Po stručném přehledu všech druhů příslopečného určení místa se nyní zaměříme pouze na příslopečné určení pohybu na místo.

3.1. Příslopečné určení pohybu na místo

3.1.1. Kontexty výskytu

Příslopečné určení pohybu na místo podle Dardana a Trifoneho (1997: 132) udává místo (skutečné či obrazné), směrem ke kterému se něco/někdo hýbe nebo je namířena nějaká činnost («*indica il luogo (reale o figurato) verso cui ci si muove o è diretta un'azione*»). Tento typ se vyskytuje nejčastěji po slovesech *andare, arrivare, venire*

,*correre, entrare, tornare, partire, scendere, salire* apod. To, jakou předložkou se člen na sloveso váže, záleží buď na slovese, nebo na konkrétním místě. Vezměme si například nejběžnější sloveso *andare* (jít), které se může pojít s celou řadou předložek, nyní vyberme pouze příslovečná určení pohybu na místo:

a - vado a scuola, a Roma, al cinema⁶, a teatro

da – vado dal medico, da te

in – vado in Spagna, in cantina, in città

su – vado sul terrazzo

Naopak však existují i slovesa, která ve smyslu pohybu na místo umožňují pouze jedinou předložkovou vazbu, a to i v případech, kdy u slovesa *andare* byly předložky odlišné. Dobrým příkladem je sloveso *partire* (odjet):

per – parto per Praga X a – vado a Praga

per - parto per la Germania X in – vado in Germania

3.1.2. Druhy předložkových syntagmat

Nejčastějšími předložkami v příslovečném určení pohybu na místo jsou *a* a *per*, ale bývá realizováno i dalšími předložkami, stejně jako příslovečné určení statické. Například předložkové syntagma *a Roma* má dvojitý význam (v Římě, do Říma), konkrétní překlad bude záležet na slovese, přičemž rozhodne, zda použijeme sloveso stavové či sloveso pohybu.

Příklady užití jednotlivých předložek v příslovečném určení pohybu na místo podle Serianiho (2006: 337-355) a Hamplové (260-292):

a

- *inviare a casa, arrivare al mare* – má platnost směřování k něčemu
- *andare a Napoli* - používá se u názvů měst a malých ostrovů

⁶ připojování členu k předložce není řízeno žádnými pevnými pravidly, je dáno především územ

- *andare al sole* – u atmosferických jevů

da

- *accompagnare dal medico* – pouze ve spojení s životným substantivem

in

- *trasferirsi negli Stati Uniti* – ve spojení s názvy krajů, států, světadílů a velkých ostrovů
- *entrare in casa, venire in mente* – vstoupení do nějakého prostoru (i v přeneseném významu)

su

- *uscire sul balcone, salire sul treno*

per

- *prendere la via per Milano* - ve smyslu namířit někam, vydat se někam

fra

- *vieni fra noi* – vyjadřuje místní vztah „mezi“

4. Kolísání jazykových jevů

4.1. Teorie synchronní dynamiky a kolísání jazykových jevů v italštině

Teorii synchronní dynamiky vypracovali již členové Pražského lingvistického kroužku, ovšem tímto termínem byla označena až v 50. letech, kdy francouzský lingvista André Martinet formuloval totožné zákonitosti nezávisle na svých pražských předchůdcích. Základem této teorie je stať *O potenciálnosti jevů jazykových* od Viléma Mathesia (1982: 9-28). Ten vysvětluje potenciálnost jako statické kolísání, tedy nestálost v dané době, opak dynamické měnivosti projevující se v čase. Zároveň upozorňuje, že potenciálnost v jazyce existuje dvojí:

- 1) statické kolísání řeči mezi jednotlivci uvnitř jazykového společenství
- 2) statické kolísání řeči jednotlivcovy.

Do první skupiny patří například nářečí, ale teoreticky vlastně rozdíly ve všech konkrétních promluvách všech jednotlivých mluvčích téhož jazykového společenství. To však není možné zkoumat, protože vznikají neustále nové jevy a proto se jazykověda zaměřuje pouze na rysy hlavní.

Důležitější je však potenciálnost jazykových jevů v řeči jednotlivce, což znamená, že ani individuální řeč není konstantní. Mathesiovi předchůdci s tímto nesouhlasili a tvrdili, že řeč dospělého člověka se nemění, že je ustálená. A právě dokázat opak, je cílem této Mathesiovy studie.

Definici potenciálnosti jazykových jevů Mathesius nejlépe vysvětluje na fonetické jazykové rovině, konkrétně na kvantitě samohlásek, přičemž využívá data získaná objektivní experimentální metodou. Měřením délky důrazných samohlásek v jednoslabičných anglických slovech bylo zjištěno, že *ani za zcela stejných podmínek není kvantita důrazných samohlásek v jednoslabičných anglických slovech konstantní, nýbrž že kolísá, že je potenciální* (Mathesius, 1982: 12).

Ve fonetické úrovni řeči se konstantnost zdá být největší, přesto, pokud provedeme měření délky samohlásek v setinách sekundy u téhož mluvčího, nebudou samohlásky nikdy stejně dlouhé, dokonce ani, pokud budou vyslovovány v tomtéž slově. Podobně bychom jistě našli rozdíly v tónové výšce hlásek a v jejich intenzitě.

Dále Mathesius pojednává o jazykové potenciálnosti v rovině morfologické a stylistické, pro naše účely však stačí vysvětlení teorie na kvantitě samohlásek.

V italštině, která není jazykem kodifikovaným a jehož „správnost“ je verifikována především prestižními autory, bude docházet ke *kolísání řeči mezi jednotlivci uvnitř jazykového společenství* (viz první případ potenciálnosti jazykových jevů) jistě velice často. To je dáno především velkými jazykovými rozdíly regionálními (dialekty), ale také sociálními (sociolekty). Avšak kolísání bude nastávat i v případě *řeči jednotlivcovy* (viz druhý případ potenciálnosti jazykových jevů), ačkoliv ne tak často.

4.2. Kolísání předložek v příslovečném určení pohybu na místo a východiska pro výzkumnou část

Praktická část této práce bude věnována synchronní dynamice na úrovni syntaktické, konkrétně kolísání předložek v příslovečném určení pohybu na místo. To podle Mathesiovy teorie znamená, že i u stejných sloves pohybu, po nichž bude

následovat příslovečné určení místa uvozené nějakou předložkou, může docházet ke kolísání této předložky, a to dokonce i u týchž příslovečných určení.

Italské gramatiky⁷ tradičně rozdělují předložky na vlastní (*proprie*), které jsou jednoslabičné (*monosillabiche*) a nevlastní (*improprie*), které jsou víceslabičné (*polisillabiche*). Právě pro předložky vlastní je charakteristické, že jsou vícevýznamové a jejich překlad proto může činit obtíže. Naopak mezi nevlastní patří takové předložky, které vznikly z různých slovních druhů, a část z nich se už používá pouze ve funkci předložek (*durante, verso, secondo*, atd.) a část zároveň jako jiný slovní druh (*avanti, contro, dentro*, atd.). Důležité však je, že ve funkci předložek mají jenom jeden význam a jejich překlad bývá poměrně jednoznačný.

Lze předpokládat, že k vzájemné konkurenci významů bude docházet právě u předložek vlastních, mezi nimi zejména u *a* a *in*, které si jsou významově velmi blízké. Vždyť ještě v 18. století, jak upozorňuje Seriani (2006: 344), upřednostňoval Manzoni «in Milano» před «a Milano». Je tedy možné, že užití předložek bude u názvů měst a možná i jiných geografických názvů kolísat. Konkurenční předložková syntagmata se podle mého soudu objeví i pro předložku *su*. Ta má poměrně široké spektrum užití a jistě bude moci být v některých případech zaměněna. Předložka *per* se jistě bude vyskytovat často po slovese *partire*, ja však možné, že i v těchto případech bude někdy zaměněna za konkurenční předložku. Naopak předložky *tra a fra* a se jeví jako jednoznačné a u těch pravděpodobně kolísání příliš nenastane.

Dále se domnívám, že ke kolísání bude častěji docházet u syntagmat, která nejsou tolik frekventovaná. Například spojení *a teatro, al cinema* nebo *al mare* jsou tak běžná a zažitá, že u nich bude zřejmě ke kolísání docházet méně než u spojení, která se nevyskytují tak hojně. Během samotného zkoumání v korpusu jistě narazím na další kritéria, která by mohla mít na variabilitu předložkových syntagmat v příslovečném určení pohybu na místo vliv.

5. Analýza příslovečného určení pohybu na místo na základě dat z korpusu «La Repubblica»

5.1. Korpus «La repubblica»

⁷ Srov.: Dardano, Trifone (1997: 361), Hamplová (2004: 260), Renzi, Salvi, Cardinaletti (1995: 525, 535), Salvi, Vanelli (2004: 173)

Pro svoji práci jsem využila textový korpus La Repubblica, který je po zaregistrování volně přístupný na internetu pod adresou <http://sslmit.unibo.it/repubblica>. Tento velmi rozsáhlý korpus zahrnuje novinové texty, především reportáže a komentáře, týkající se různých témat hlavně z oblasti kultury, ekonomie, politiky, vzdělávání, sportu apod. Jedná se tedy pouze o jazyk psaný nikoli o jazyk mluvený, ve kterém by zřejmě odchylek bylo ještě více.

5.2. Postup při vyhledávání v korpusu

5.2.1. Výběr sloves

Nejprve jsem si zvolila slovesa pohybu, která pro svůj výzkum použiji. Původně jsem měla v úmyslu zařadit i méně frekventovaná slovesa pohybu jako například *pelegrinare*, *tornarsene*, *tresferirsi*, apod., ale od tohoto záměru jsem upustila, protože v korpusu měla po nich následující syntagmata pohybu na místo příliš malé nebo téměř žádné zastoupení. Slovesa jsem vybírala taková, která uvádějí gramatiky jako nejfrekventovanější u příslovečného určení pohybu na místo, a to z toho důvodu, aby byl zkoumaný vzorek co nejbohatší na příklady. Vzhledem k tomu, že se tato slovesa vyskytují jak v psaném tak mluveném projevu velmi často, je potřeba, aby se osoba studující italštinu naučila tato slovesa správně používat i ve spojení s předložkou.

5.2.2. Zadávání předložkových syntagmat do vyhledávacích vzorců

Při práci s korpusem jsem narazila na několik potíží a to především proto, že korpus operuje s kategoriemi slovních druhů, zatímco moje práce se týká větných členů. Předně bylo nutné si uvědomit, že se předložkové syntagma neskládá pouze z předložky a jména, ale často také ze členu, což bylo třeba při zadávání vyhledávacích vzorců zohlednit. Nejprve jsem zadávala vzorce složené z vybraného slovesa pohybu, za nimž měla následovat předložka („PRE“), nebo předložka a člen („PRE“ „ART“), nebo předložkový člen („ARTPRE“) a poté podstatné jméno („NOUN“). Na takto zadaný dotaz našel korpus velké množství předložkových syntagmat, z nichž většina vůbec

neznamenal pohyb na místo. Například při zadání vzorce [lemma="partire"] [pos="PRE"] [pos="NOUN"] korpus našel:

- Přísluvečné určení prostředku (*complemento dello strumento*): *partire in motoscafo* (odjet v motorovém člunu)
- Přísluvečné určení způsobu (*complemento del modo*): *partire a briglia* (odjet tryskem)
- Přísluvečné určení času (*complemento del tempo*): *partire in giornata* (odjet ve dne), apod.

Abych co nejvíce eliminovala případy jiných přísluvečných určení než pohybu na místo, rozhodla jsem se zvolit také konkrétní substantiva, která budou součástí předložkových syntagmat po slovesech pohybu.

5.2.3. Výběr substantiv

Substantiva jsem záměrně vybírala taková, která se v mluveném i psaném jazyce v přísluvečném určení místa vyskytují velmi často a která tudíž bývají při výuce italského jazyka probírána již v průběhu několika prvních hodin. Většinou se při výuce apeluje na to, aby se žáci učili tato slovíčka rovnou ve spojení se slovesem a příslušnou předložkou případně členem. Jedná se o spojení jako *andare al ristorante*, *andare a teatro* apod. Měla jsem v úmyslu ověřit, zda tyto vazby uváděné v učebnicích i slovnících opravdu jednoznačně převažují nebo zda je možné používat i některé konkurenční formy.

5.2.4. Výběr přísluvečných určení pohybu na místo

Pouhá selekce podstatných jmen pro eliminaci nestačila. Mým úkolem bylo zaměřit se na předložková syntagmata v přísluvečném určení pohybu na místo po vybraných slovesech pohybu. Prvním problémem je, že po slovesech pohybu se vyskytují také přísluvečná určení pohybu z místa a pohybu přes místo. Případy pohybu z místa bylo možno poměrně snadno vyřadit tím, že jsme vyloučili syntagmata s předložkami „*da*“ a „*di*“. Obě dvě tyto předložky se sice vyskytují také v přísluvečném určení pohybu na

místo, ale první z nich pouze u jmen životných (například: *andare dal medico*)⁸ a druhá především ve spojení s příslovcem (například: *vado di qua*)⁹. Do seznamu zkoumaných jmen tedy nebylo záměrně zařazeno žádné jméno životné. Větší problém nastal u předložky „per“. Ta se může vyskytovat jak u příslovečného určení pohybu na místo, tak u pohybu přes místo a korpus tyto dva případy neumí rozeznat. Do databáze jsem tedy zařadila všechny případy s předložkou „per“ s tím, že při analýze konkrétních výskytů o těchto případech pojednám zevrubněji.

6. Výsledky vyhledávání v korpusu a jejich analýza

6.1. Předložky nevlastní a předložky tra/fra

Italské gramatiky uvádějí, že se v příslovečném určení pohybu na místo vyskytují předložky: *a, da, in, su, per, di, fra/tra, verso, sopra, sotto, vicino a dentro*. Kromě předložky *sopra* a záměrně vyřazených výskytů s *da* a *di* byly v korpusu všechny tyto předložky v námi vybraných kontextech po slovesech pohybu skutečně nalezeny, a navíc ještě předložky *contro, davanti a oltre*. Vzhledem k tomu, že se tato práce má zaměřit především na výskyty synonymní, předložkami nevlastními se dále zabývat nebudeme. Uvedeme si nyní pouze jejich přehled, frekvenci a ke každé jeden příklad užití.

Tabulka 1: Přehled výskytů předložek nevlastních

Předložka	FQ	Příklad
Contro	2	<i>Andare contro le montagne</i> – jít proti horám
Davanti	1	<i>Arrivare davanti casa</i> – přijet před dům
Dentro	17	<i>Entrare dentro la Milano murata</i> – vstoupit dovnitř Milána obehnaného hradbou
Oltre	8	<i>La buona volontà di Depardieu va oltre il cinema</i> – dobrá vůle Depardieu dosahuje za kino.
Sotto	57	<i>Scendere sotto il mare</i> – sestoupit pod moře
Vicino	1	<i>Tornare vicino casa</i> – vrátit se blízko domu
Verso	254	<i>Correre verso la stazione</i> – běžet směrem k nádraží

⁸ Srov.: Hamplová (2004: 269)

⁹ Srov.: Seriani (2006: 335)

Tabulka 2: Všechny výskyty tra/fra

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
montagna	tra	andare	DET	1
montagna	fra	andare	DET	1
casa	tra	arrivare	DET	1
casa	tra	correre	DET	1
casa	tra	correre	ZERO	1
montagna	tra	correre	DET	1
montagna	tra	salire	DET	1
casa	fra	tornare	DET	1
montagna	tra	venire	DET	1

Ačkoliv synonymní předložky *fra* a *tra* patří mezi předložky vlastní, mají v příslovečném určení místa po slovesech pohybu poměrně jasný význam. Vzhledem k tomu, že je jejich překlad zřejmý, není třeba, abychom se jimi zabývali v kapitolách věnovaných jednotlivým substantivům podrobněji. Jedná se vždy o pohyb na místo buďto „mezi hory“ jako ve vybrané ukázce, nebo „mezi domy“.

timenti e della civiltà , andrà fra le montagne <i>candide</i> e i paesaggi sel affitto una carretta , e andò tra le montagne <i>di</i> santa Lucia . Passò d
--

6.2. Syntagmata s předložkami vlastními

Nyní se zaměříme na předložky *a*, *in*, *su*, *per*, které v některých případech mohou být synonymní. Kapitoly jsme rozdělili podle míst.

6.2.1. Bar

Význam italského výrazu „bar“ se zcela neshoduje s českým pojmem stejného znění. V Itálii jsou takto označovány oblíbené menší podniky, kde je možno dát si kávu a něco malého k jídlu. Výkladový slovník Il Sabatini Coletti definuje „bar“ jako «*locale pubblico dove si possono consumare seduti o, più spesso, in piedi al banco, bevande e cibi leggeri*». Nejedná se tedy jako u nás o večerní či noční podniky, kde bývají podávány především alkoholické nápoje, ani o barový pult, ale spíše o kavárnu.

Při porovnání předložek vlastních, vyskytujících se po vybraných slovesech pohybu před substantivem „bar“, narážíme na velmi vyrovnaná čísla u předložek *a* (236) a *in* (185). Kromě toho se ve dvou případech objevuje varianta *andare per bar*. Ačkoliv podle tvaru substantiva nerozeznáme jeho číslo, absence členu, kontext a analogie s výrazem *andare per ristoranti* nám napoví, že se jedná o plurál a tedy spojení „chodit po kavárnách“, jako v příkladě:

rezzate . Pare sia **facilissimo andare per bar** e chiedere : vuoi darmi una mano a

Syntagma s předložkou *per* po slovese *andare* tak v tomto případě bude znamenat pohyb přes místo.

Nyní se však zaměříme na konkurenci předložky *a* s předložkou *in* a pokusíme se ověřit, zda jejich použití není závislé na slovese.

Tabulka 3: V+in+bar

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
bar	in	entrare	INDET	83
bar	in	entrare	DET	57
bar	in	andare	INDET	16
bar	in	andare	DET	11
bar	in	arrivare	DET	6
bar	in	tornare	DET	4
bar	in	arrivare	INDET	2
bar	in	scendere	DET	2
bar	in	correre	INDET	1
bar	in	correre	DET	1
bar	in	entrare	ZERO	1
bar	in	scendere	INDET	1

Tabulka 4: V+a+bar

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
bar	a	andare	DET	164
bar	a	scendere	DET	16

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
bar	a	entrare	DET	15
bar	a	arrivare	DET	12
bar	a	tornare	DET	12
bar	a	correre	DET	6
bar	a	venire	DET	6
bar	a	tornare	ZERO	2
bar	a	arrivare	INDET	1
bar	a	correre	INDET	1
bar	a	salire	DET	1

Z uvedených tabulek vyplývá, že sloveso *andare* při užití členu určitého poměrně s převahou volí předložkové syntagma *al bar* (164) oproti ne příliš častému *nel bar* (11). Zajímavé ovšem je, že ve spojení se členem neurčitým se vyskytuje pouze tvar *in un bar* (16). Varianta se členem nulovým se u slovesa *andare* nevyskytuje vůbec.

Další poměrně vysoká čísla nacházíme u slovesa *entrare* s předložkou *in*, a to jak ve spojení s určitým, tak neurčitým členem: *entrare in un bar* (83), *entrare nel bar* (57), výskyt ve spojení s předložkou *a* je značně nižší: *entrare al bar* (16). *Entrare* je tak jediným slovesem, které jasně preferuje předložku *in*.

U slovesa *arrivare* již příliš velké rozdíly nenacházíme a nelze tedy hovořit o jednoznačné převaze jedné z předložek: *al bar* (12), *nel bar* (6), *in un bar* (2), *a un bar* (1). U všech sloves celkově zjišťujeme nepatrnou převahu předložky *a*, ale u většiny sloves byly v korpusu ve spojení se jménem „bar“ nalezeny i tvary s předložkou *in*.

Z této analýzy však vyplývá, že při volbě předložky může sehrát svou roli také to, zda použijeme určitý nebo neurčitý člen. Když sečteme jednotlivé výskyty u všech sloves, získáme následující výsledky pro člen určitý: *al bar* (232) X *nel bar* (81) a neurčitý: *a un bar* (2) X *in un bar* (103). Zde vidíme, že u členu neurčitého byla až na dvě výjimky vždy použita předložka *in*, zatímco se členem určitým jasně převládá předložka *a*. Navíc tvar *nel bar* se týká hlavně slovesa *entrare*, které k předložce *in* už ze své podstaty inklinuje.

Pro úplnost zmíníme ještě varianty se členem nulovým. Dvakrát nacházíme *tornare a Bar* a již velké písmeno napovídá, že se jedná o název města, konkrétně v Černé hoře. Jediný výskyt má varianta *entrare in bar* a je naprostou výjimkou.

Závěr:

U substantiva „bar“ se po slovesech pohybu vyskytují varianty s předložkami *a* a *in*, které jsou synonymní a dvakrát také předložka *per*, která značí pohyb přes místo. Nejzajímavějším zjištěním u vazeb s podstatným jménem „bar“ je fakt, že volba předložky může záviset na použití členu. Ve vazbě se členem určitým s převahou panuje předložka *a*, a tedy spojení *al bar*, a naopak v předložkovém syntagmatu se členem neurčitým tvar *in un bar*. Jedná se o případy, kdy nemáme na mysli žádný konkrétní podnik a právě toto chceme zdůraznit. Varianty bez členu se téměř nevyskytují.

Co se týče výskytů předložek u jednotlivých sloves, nejvýrazněji vybočuje sloveso *entrare*. To svým významem zdůrazňuje přemísťování dovnitř nějakého prostoru a vévodí u něj předložka *in*, ve spojení se substantivem *bar* je to v poměru: *in* (142) oproti *a* (15). Jinak u všech ostatních sloves převládá předložka *a*, například u nejčastějšího *andare* je to *a* (164) oproti *in* (27), avšak téměř všechna slovesa připouští i variantu s předložkou *in*.

6.2.2. Ristorante

Podstatné jméno „ristorante“ má obdobně jako jméno „bar“ zcela jednoznačný význam, kterým spadá do stejné oblasti, a je tedy možné, že budou obě jména tvořit předložková syntagmata obdobně.

Četnost výskytu předložky *a* (165) po všech zkoumaných slovesech byla zhruba dvojnásobná oproti předložce *in* (88). Mimo to se čtyřikrát objevilo spojení *andare per ristoranti*, vždy se substantivem bez členu a v plurálu a kontext prozrazuje, že se jedná opět spíše o pohyb přes místo, tedy „chození po restauracích“, například:

Per i turisti **andare per ristoranti** *nella* città lagunare è davvero un' avventura .
veneziani *spesso*

Tabulka 5: V+in+ristorante

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
ristorante	in	entrare	INDET	39
ristorante	in	entrare	DET	22
ristorante	in	andare	INDET	16
ristorante	in	andare	DET	6
ristorante	in	andare	ZERO	2
ristorante	in	entrare	ZERO	1

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
ristorante	in	scendere	DET	1
ristorante	in	scendere	ZERO	1

Tabulka 6:V+a+ristorante

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
ristorante	a	andare	DET	136
ristorante	a	entrare	DET	11
ristorante	a	arrivare	DET	5
ristorante	a	venire	DET	4
ristorante	a	andare	INDET	2
ristorante	a	andare	ZERO	2
ristorante	a	correre	DET	2
ristorante	a	salire	DET	1
ristorante	a	scendere	DET	1
ristorante	a	tornare	DET	1

Porovnejme nyní výskyty předložek *in* a *a* u jednotlivých sloves. Sloveso *andare* se vyskytuje jednoznačně nejčastěji ve spojení *andare al ristorante* (136) oproti dosti řídkému *nel ristorante* (6). Pokud však upřednostníme člen neurčitý, převáží předložka *in*: *andare in un ristorante* (16) oproti předložce *a*: *andare a un ristorante* (2). Celková bilance u slovesa *andare* je však stále jednoznačná ve prospěch *a* (140) oproti *in* (24).

Druhým nejčetnějším slovesem je opět *entrare* a také nyní u něj převažuje předložka *in* při použití určitého i neurčitého členu: *entrare in un ristorante* (39), *entrare nel ristorante* (22), oproti nižšímu výskytu *entrare al ristorante* (11).

U dalších sloves se objevuje především spojení předložky *a* se členem určitým podobně jako u slovesa *andare*: *arrivare al ristorante* (5), *venire al ristorante* (4), *correre al ristorante* (2), atd.

Výskyty bez členu, které nalézáme pouze u plurálu *andare in ristoranti* (2), *scendere in ristoranti* (1) a u singuláru *andare a ristorante* (2) a *entrare in ristorante* (1), se jeví jako výjimky.

Závěr:

Většina sloves včetně nejčastějšího *andare* tedy upřednostňuje vazbu *al ristorante*, pokud však použijeme člen neurčitý, vítězí podobně jako u předchozího substantiva „bar“ spojení *in un ristorante*. Jediné sloveso *entrare* preferuje předložku *in* v případě se členem určitým i neurčitým. Varianta se členem nulovým se téměř nevyskytuje. Syntagma s předložkou *per* má význam pohybu přes místo.

6.2.3. Casa

Podstatné jméno „casa“ se v korpusu vyskytuje ze všech zkoumaných jmen zdaleka nejčastěji. Zcela jednoznačně u něj převládá předložka *a* se členem nulovým (11528), tedy varianta *a casa*, často však konkuruje také syntagma s předložkou *in*. Pro názornost si uvedeme přehlednou tabulku všech výskytů s předložkami *a* a *in*:

Tabulka 7: Všechny výskyty casa + a, in

	a	Alla/alle	A una	in	Nella/nelle	In una
Andare	1800	16	5	62	5	16
Arrivare	476	23	0	108	104	7
Correre	111	1	0	53	2	0
Entrare	42	2	0	621	435	57
Partire	1	0	0	7	0	0
Salire	20	0	0	42	3	0
Scendere	2	0	0	2	1	0
Tornare	8823	35	0	66	81	2
venire	253	2	0	28	3	0

Jako nejvíce zastoupená varianta se *a casa* objevuje jenom u sloves *tornare*, *andare*, *arrivare*, *venire* a *correre*. Pokud budeme chtít zdůraznit pronikání dovnitř domu, tak jako to činí sloveso *entrare*, bude převažovat předložka *in*. V podstatě lze však říct, že jsou obě tyto předložky synonymní.

Pokud jsou předložky *a* a *in* použity se členem určitým, vždy následuje nějaké bližší určení substantiva, ať už ve formě přívlastku nebo vedlejší věty přívlastkové, jak lze pozorovat na příkladech se slovesem *tornare*:

Presto saprà se dovrà restare in cella per tornare nella casa di Mercatale , sempre , oppure
, ma gli era stato vietato di tornare nella casa dove abitano Mary e la madre .
I meno mammoni vivono nel nord-ovest tornare alla casa materna solo " qualche : in 16 casi su cento sentono il bisogno di volta durante l' anno "

Z tabulky lze také vyčíst, že pokud použijeme člen neurčitý, bude převažovat předložka *in* nad předložkou *a*.

Předložka *per* může být použita v případě pohybu přes místo, ale i pohybu na místo. Záleží na použitém slovese a kontextu. Nejprve si uvedeme přehled všech výskytů a poté se zaměříme na některé konkrétní případy:

Tabulka 8: V+per+casa

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
casa	per	partire	DET	4
casa	per	andare	DET	3
casa	per	correre	DET	3
casa	per	venire	ZERO	3
casa	per	correre	ZERO	2
casa	per	venire	DET	2
casa	per	arrivare	DET	1
casa	per	partire	INDET	1
casa	per	partire	ZERO	1

Ve většině případů budou spojení „per (la) casa“ a „per (le) case“ znamenat „po domě“ či „po domech“, jak je uvedeno v prvních dvou příkladech, kdy první z nich znamená „chodit po domech“ (myšleno s dotazníkem) a druhý „běhat po domě“. V přeneseném významu se však může jednat i o pohyb na místo, jak je tomu ve třetím případě, který vyjadřuje, že „peníze jdou na dům“. Jedině po slovese *partire* znamená předložka *per* „do domu“, tedy i se slovesem „odjet do (nějakého) domu“, jak znázorňuje příklad 4 a 5.

Ha cominciato da qualche giorno a lavorare per il censimento e	va per le case	a far compilare i moduli .
si sposta mai -- la madre	corre per la casa	, cerca la baby sitter .
la ricchezza media delle famiglie italiane è circa quattro volte quello che si guadagna : cioè 167,7 milioni . Di questi la maggior parte	va per la casa	(141 milioni)
nt' anni . La sera del 23	partì per una casa	di riposo dove si sarebbe
o . Ieri notte , prima di	partire per la casa	di Ravenna , è apparso

Předložka *su* se vyskytuje pouze dvakrát a s předchozími variantami synonymní není. V prvním příkladě v konkrétní významu „vylézt na dům ze přední strany“ a ve

druhém má význam obrazný: „na domy/nemovitosti se snáší prudký pokles nákupu prodeje“

ticolare è molto decisa : **salendo su una casa** di fronte , da dietro un plicatori delle rendite . **ARRIVA SULLA CASA " STANGATA " DEL 25 % S**

Závěr:

Po slovesech pohybu se jednoznačně nejčastěji vyskytuje varianta *a casa*, pokud budeme chtít zdůraznit pronikání do prostoru, bude jí konkurovat forma *in casa*. Domnívám se, že rozdíl je obdobný jako když v češtině řekneme „domů“ a „do domu“. Pokud tyto předložky použijeme se členem určitým, je nutná následná bližší specifikace substantiva „casa“.

Syntagmata s předložkou *per* a podstatným jménem „casa“ znamenají většinou pohyb přes místo, pouze v přeneseném významu a po slovese *partire* budou vyjadřovat pohyb na místo. Předložka *su* se téměř nevyskytuje a s předchozími významy synonymní není.

6.2.4. Scuola

Substantivum „scuola“ se vyskytuje nejčastěji v syntagmatu předložky *a* se členem nulovým, tedy ve tvaru *a scuola* (1787). Je zajímavé, že ačkoliv předložka *a* velmi výrazně dominuje, týká se tato skutečnost pouze případů, kdy je použita bez členu. Pokud totiž použijeme člen určitý či neurčitý, bude vždy četnější varianta s předložkou *in*: *nella scuola* (176) x *alla scuola* (110), *in una scuola* (43) x *a una scuola* (14). Zdá se tedy, že pro správné zvolení předložky není rozhodující pouze sloveso, ale že značnou roli hraje také to, jestli hovoříme o nějaké konkrétní škole. Pokud hovoříme o „chození do školy“ a myslíme tím školní docházku, školu tedy vnímáme jako instituci, potom bude běžnější předložka *a*.

Tabulka 9: V+PRE+scuola - nejčastější výskyty

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
scuola	a	andare	ZERO	1389
scuola	a	tornare	ZERO	252
scuola	in	entrare	DET	100

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
scuola	a	andare	DET	66
scuola	in	andare	DET	54
scuola	a	venire	ZERO	48
scuola	a	entrare	ZERO	45
scuola	a	arrivare	ZERO	44
scuola	in	entrare	INDET	22
scuola	a	arrivare	DET	20
scuola	in	andare	INDET	18
scuola	a	andare	INDET	11
scuola	in	arrivare	DET	11
scuola	a	tornare	DET	10

Tabulka 10: všechny výskyty a, in + scuola

A	Alla/alle	A una	In	Nella/nelle	In una
1787	110	14	6	176	43

Varianty s předložkou *a* a *in* si tedy vzájemně konkurují. Sloveso *entrare* sice častěji volí předložku *in* se členem určitým (*nella casa*-100), ale i varianta *a scuola* (45) se objevuje poměrně často. Pokud je předložka spojena se členem určitým bude za jménem „scuola“ velice často následovat nějaký přívlastek. Při porovnávání jednotlivých tvarů přicházíme také na to, že předložka *in* se členem, je často použita, pokud je podmět věty neživotný a jedná se tedy o přenesený význam. Mezi takové případy patří například níže uvedené výskyty „strach přichází do škol“ a „kniha, která dorazila do škol“:

La paura arriva nelle scuole . Le aule si svuotano libro del fratello di arrivato nelle scuole milanesi Craxi che è

V pouhých třech případech se vyskytuje taky předložka *per* a bude znamenat buďto pohyb přes místo nebo na místo:

del fatto che oggi Dante va per le scuole , diciamo così , " a bra
--

Závěr:

Ačkoliv převládá po slovesech pohybu syntagma *a scuola*, předložka *in* může velice často konkurovat a pokud je použita se členem určitým i neurčitým je dokonce častější než její obdoby s předložkou *a*. Je také možné, že předložka *in* je častější, když je sloveso použito v přeneseném významu.

6.2.5. Università

U syntagmat se substantivem *università* bychom možná očekávali obdobné výsledky jako u pojmu *scuola*, avšak není tomu tak, protože varianta se členem nulovým se vyskytuje pouze minimálně. Syntagma *a università* analogické k *a scuola* se nevyskytuje vůbec, bez členu nacházíme jen variantu *in università* a to pouze v 8 případech. Nejčastější jsou opět předložky *a* (319) a *in* (60). Nejfrekventovanější variantou zůstává *all'università* (318). Pro porovnání si uveďme tabulku výskytů se jménem „università“ a přehled výskytů i se členy:

Tabulka 11: všechny výskyt y a, in + università

A	All' / alle	A un'	in	Nell' / nelle	In un'
0	318	1	8	46	6

Co se týče užití členů, zcela jednoznačně převažuje člen určitý (367) oproti neurčitému (7) a nulovému (8). Pokud se podíváme na to, jakou předložku preferují jednotlivá slovesa, zjistíme, že tentokrát dokonce i sloveso *entrare* volí častěji tvar *all'università* (52) oproti *nell'università* (30), takže vlastně všechna slovesa, která byla ve spojení se jménem *università* v korpusu nalezena, upřednostňují předložku *a*.

Zdá se, že i tentokrát se přikloníme spíše k předložce *in*, pokud je podmět neživotný a jedná se o obrazné pojmenování (jako v příkladě „vůle studovat se vrátila na univerzity“) nebo pokud zdůrazňujeme pronikání dovnitř budovy (jako v příkladě „vrátili se do opuštěné univerzitní budovy“):

hi e interrogatori . Sono tornati nell' Università deserta fino a mezzanott
Ora che è tornata nelle università la voglia di studiare ci

Předložka *per* se vyskytuje pouze dvakrát, a to po slovese *partire*, znamená tedy pohyb na místo.

Závěr:

Všechna nalezená slovesa kromě *partire* (které však má pouhé 3 výskyty) preferují variantu *all'università*, dokonce i sloveso *entrare*. Variantu s předložkou *in* zvolíme pokud budeme chtít zdůraznit vstoupení do prostoru, v tomto případě univerzitní budovy, nebo nebo v obrazných pojmenováních.

6.2.6. Cinema

Pod polysémnním výrazem „cinema“ se může skrývat kino jakožto druh umění, tedy ve smyslu „kinematografie“, dále kino ve významu konkrétního promítání, anebo jako budova či prostor, kde se toto promítání odehrává. Korpus nedokáže jednotlivé varianty rozeznat, ale do použití předložky se tato víceznačnost zřejmě promítne.

Tabulka 12:V+a+cinema

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
cinema	a	andare	DET	802
cinema	a	tornare	DET	179
cinema	a	arrivare	DET	78
cinema	a	venire	DET	15
cinema	a	entrare	DET	11
cinema	a	correre	DET	10
cinema	a	andare	ZERO	8
cinema	a	tornare	INDET	7
cinema	a	andare	INDET	2
cinema	a	arrivare	INDET	2
cinema	a	entrare	ZERO	1

Tabulka 13:V+in+cinema

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
cinema	in	entrare	DET	77
cinema	in	tornare	DET	19
cinema	in	entrare	INDET	18
cinema	in	arrivare	DET	15
cinema	in	andare	DET	4
cinema	in	andare	INDET	1
cinema	in	tornare	INDET	1

Nejčastější forma *al cinema* (1095) se vyskytuje u všech nalezených sloves pohybu (*andare, tornare, arrivare, entrare, venire, correre*) a většina z nich připouští v mnohem menším množství případů také spojení *nel cinema* (115). Jediné sloveso *entrare* tradičně upřednostňuje varianty s předložkou *in*: *nel cinema* (77), *in un cinema* (18), oproti *al cinema* (11).

Spojení se členem neurčitým není příliš časté a objevují se jak varianty *in un cinema* (20), tak *a un cinema* (11), kdežto u ještě řidší varianty bez členu byly nalezeny jen tvary

s předložkou *a*: *andare a cinema*(8) *entrare a cinema* (1). Uvedme si přehlednou tabulku se synonymními předložkami *a* a *in*:

Tabulka 14: všechny výskyty *a*, *in* + *cinema*

a	Al /ai	A un	in	Nel/nei	In un
9	1095	11	0	115	20

Podívejme se nyní na neobvykle znějící spojení s předložkami *su* a *per*. U předložky *su* se v prvním případě jedná o návrat herečky „na plátna kin“ a v druhém případě jde o navrácení pozornosti „italskému kinu“. Jediný výskyt předložky *per*: *andare per il cinema* je chybou v korpusu. „Andò“ totiž není tvar slovesa *andare*, ale příjmení.

, non l' ho mai spinta a tornare sul cinema ... Io la rispetto , e s nostri cugini transalpini torni sul cinema italiano -- ha detto -- s per la musica e Roberto Andò per il cinema e il teatro . Una sola è

Závěr:

Před substantivem „cinema“ se po slovesech pohybu vyskytují v naprosté většině předložky se členem. U všech sloves jednoznačně převládá varianta *al cinema*, pouze u slovesa *entrare* má silnější zastoupení *nel cinema*. V případě použití předložky *in* má mluvčí v úmyslu zdůraznit pronikání do prosotru.

6.2.7. Teatro

„Teatro“, tedy divadlo, poměrně překvapivě připouští velké množství variant. Často se vyskytuje člen určitý (305) i nulový (428), a také předložka *a* (520) nemá nad předložkou *in* (217) naprosto jasnou převahu. Uvedme si názornou tabulku všech výskytů s předložkami *a* a *in*:

Tabulka 15: všechny výskyty *a*, *in* + *teatro*

a	Al/ai	A un	in	Nel/nei	In un
287	233	0	141	62	14

Vzhledem k tomu, že je celková bilance u všech vybraných sloves velice vyrovnaná, provedeme analýzu u nejčastějších sloves.

Tabulka 16:nejčastější výskyty V+PRE+teatro

teatro														
andare			arrivare			entrare			tornare			venire		
PRE P	ART	FQ	PRE P	ART	FQ	PRE P	ART	FQ	PREP	ART	FQ	PRE P	ART	FQ
a	ZERO	219	a	DET	46	in	DET	42	a	DET	120	a	ZERO	15
a	DET	33	in	ZERO	37	in	ZERO	38	in	ZERO	41			
in	ZERO	12	a	ZERO	14	a	DET	14	a	ZERO	32	in	ZERO	11
in	DET	6	in	DET	7	in	INDET	8	in	DET	6	in	DET	10
in	INDET	4	in	INDET	1	a	ZERO	6	in	INDET	1			

Poměrně překvapivě zjišťujeme, že zažitá forma se členem nulovým *a teatro* vévodí z vybraných sloves pouze u *andare* (219) a nepatrně u *venire* (15). U slovesa *tornare* také zastoupení formy *a teatro* (32) není zanedbatelné, přesto je však jednoznačně převyšuje *al teatro* (120) a dokonce i *in teatro* (41). Sloveso *arrivare* vykazuje velmi vyrovnané výskyty formy *al teatro* (46) a *in teatro* (37). Pro sloveso *entrare* je tradičně příznačná převaha předložky *in*: *entrare nel teatro* (42), *entrare in teatro* (38). Zdá se tedy, že volba syntagmatu bude tentokrát značně záležet i na slovese. Rozdíly mohou zřejmě také záviset na tom, jestli je pod pojmem „teatro“ myšlena „divadelní budova“, „divadelní hra“ nebo „jeviště“.

Několikrát se vyskytla také předložka *su* (6) a kontexty výskytu nám prozrazují, že se tentokrát jedná právě o význam „dějiště“ nebo „jeviště“, tedy *«luogo di svolgimento di un fatto di rilievo»*, jak uvádí slovník *il Sabatini Colleti*. Z níže uvedených příkladů je toto zcela zřejmé:

Tabulka 17:V+su+teatro

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
teatro	su	andare	DET	2
teatro	su	arrivare	DET	2
teatro	su	arrivare	INDET	1
teatro	su	tornare	DET	1

il giornale , che cita generali americani dell' **arrivate sul teatro della** battaglia in Kuwait o nell' Iraq meridionale . Sembra improbabile che tali ordigni siano stati invece impiegati nella battaglia in corso a

<p>siano stati invece impiegati nella battaglia in corso a Bassora . Secondo gli esperti della U.S. Army , infatti , le armi chimiche non sono</p>	<p>Bassora . arrivate sul teatro delle operazioni perché i comandi iracheni avevano sopravvalutato l' efficienza del loro apparato logistico . Questo è invece quasi completamente saltato per effetto dei massi</p>
---	---

Závěr:

Z vybraných sloves pohybu se k nejobvyklejší variantě *a teatro* přiklánějí pouze slovea *andare* a *venire*. Po slovese *tornare* i *arrivare* následuje nejčastěji forma *al teatro*, po slovese *entrare nel teatro*. U všech těchto sloves však nalézáme nezanedbatelné množství výskytů s předložkou *a* i *in*. Zdá se tedy, že záleží na konkrétním použití slovesa, ale svou roli bude jistě hrát také polysémie výrazu „teatro“. Například po předložce *su* má „teatro“ význam „dějiště“.

6.2.8. Milano

Do výběru míst jsem záměrně zařadila také jedno město, namátkou byl vybrán Milán. Před názvem města se v naprosté většině případů uvádí předložka *a* bez členu a je tomu tak i nyní. Tvar *a Milano* preferují téměř všechna nalezená slovesa: *andare* (319), *arrivare* (451), *correre* (18), *salire* (14), *scendere* (29), *tornare* (311), *venire* (210) a dokonce i *entrare* (16). Pouze sloveso *partire* volí variantu *per Milano* (80) a právě případy, kde se předložka *a* bez členu nevyskytuje, nás budou zajímat nyní, zde jejich přehled:

Tabulka 18:V+PRE(mimo a)+Milano

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
Milano	per	partire	ZERO	80
Milano	in	entrare	ZERO	3
Milano	in	arrivare	INDET	2
Milano	in	arrivare	DET	2
Milano	per	correre	ZERO	1
Milano	su	scendere	ZERO	1
Milano	in	scendere	ZERO	1

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
Milano	su	tornare	ZERO	1

Zastavme se u slovesa *entrare*, které vzhledem k tomu, že svým významem zdůrazňuje pronikání do prostoru, ať už skutečné či obrazné, u většiny¹⁰ ostatních vybraných jmen preferuje předložku *in*. V případě měst je však předložka *a* již natolik vžitá, že převládá i u slovesa *entrare*. *Entrare in Milano* se objevuje pouze 3 krát a z kontextu lze vyčíst, že se pokaždé jedná o „vstoupení do města“ autem:

zo e le otto e mezzo sono entrate in Milano 160.000 automobili . Qua
velocità , mano a mano che si entra in Milano diminuisce , dagli 80 al
spiegato che ogni giorno entrano in Milano ottocentomila automobili

Podívejme se ještě na další užití předložky *in*. Jediný výskyt se členem neurčitým představuje *arrivare in una Milano* (2), za nímž vždy následuje přívlastek (jednou ve formě adjektiva a jednou jako věta vztažná) a také v případě *arrivare nella Milano* (2) vždy následuje nějaké bližší určení vlastního jména „Milano“. Případ *scendere in Milano* se týká společnosti, která má „Milano“ jako první slovo v názvu a do našeho přehledu tedy nepatří.

ork , lunedì 12 mattina , arrivano in una Milano piovigginosa e ancora in
fermare l' inquinamento e arriva in una Milano che ha deciso di aprire
mobiliarista e finanziere arrivato nella Milano del boom con una laurea
Valentino Parlato , sono arrivati nella Milano della finanza e della Bo

Dalším případem, kdy předložka *a* bez členu není dominantní je sloveso *partire*. Pro ně je ve smyslu pohybu na místo typická rekece s předložkou *per*, což platí také ve vazbě s městem: *partire per Milano* (80). V korpusu byla několikrát nalezena také překvapivá vazba *partire a Milano* (7), při podrobnějším zkoumání kontextu však vyšlo najevo, že se vůbec nejedná o pohyb na místo. Důvodem je polysémie slovesa *partire*, které vedle „odjet (někam)“, znamená také „startovat , zahájit, začít (někde)“ a spojení *a Milano* tedy bude v těchto případech pokaždé znamenat „v Miláně“.

che alla fine di febbraio partirà a Milano una grande campagna di i
e fabbriche . Da lunedì , partirà a Milano la fase due dello scontr
, diviso in tre moduli , partirà a Milano dal marzo prossimo . " C
DELLA SETTIMANA . LUNEDÌ Partono a Milano le contrattazioni in Bor
reno superveloce potrebbe partire a Milano Centrale , fare tappa a

¹⁰ U všech jmen kromě *università a Milano*

. Il servizio Gratistel è partito a Milano nonostante i rilievi del questo proposito sta per partire a Milano un solido esperimento .
--

Kromě slovesa *partire* se předložka *per* vyskytla jednou také ve spojení *correre per Milano*, které znamená „běhat po Miláně“ a lze ho určit jako pohyb přes místo.

Dvakrát se vyskytuje také vazba se spojkou *su*: *scendere su Milano* (1) je použito s podmětem „neve“ a *tornare su Milano*(1) je míněno jako „návrat do fotbalového klubu Milán“. Tyto případy by zřejmě bylo možné přeložit jako „na Milán“.

Závěr:

Kromě slovesa *partire*, které jako sloveso pohybu tvoří vždy vazbu s předložkou *per*, nepřipouští většina sloves pohybu ve smyslu pohybu na místo před názvem města jinou variantu než předložku *a* se členem nulovým. Jediné výjimky tvoří minimální výskyty předložky *in* se členem u sloves *arrivare* a *entrare*, přičemž po jméně Milano vždy následuje nějaký přívlastek. Ačkoliv Seriani uvádí ve své gramatice (2006: 343-344), že používání předložky *in* u názvů měst bylo dříve docela rozšířené («*L'uso di in con i nomi di città era abbastanza diffuso anticamente*») a také dnes ještě může někdy ke kolísání docházet, u města Milán toto příliš časté není. Dvakrát jsme narazili na předložky *su*, která ovšem není zcela synonymní. Jednou se objevil také případ pohybu přes místo: *correre per Milano*.

6.2.9. Campagna

Substantivum „campagna“ nebylo zvoleno příliš vhodně, protože má několik významů a těžko se tedy hledají synonymně použité předložky. Prvním významem je „venkov“, podle slovníku il Sabatini Coletti «*zona rurale lontana dalle città*», dalším potom „sklizeň“ - «*stagione propria di una certa attività agricola; periodo della raccolta di un prodotto*» . „Campagna“ může být i vojenský termín, který znamená „výpravu“ nebo „tažení“, tedy «*operazioni militari volte al raggiungimento di un obiettivo strategico*». Toto substantivum se však používá i ve významu „kampaň“ a to především předvolební, tedy „campagna elettorale“ - «*Il periodo di tempo che precede le elezioni, in cui i partiti politici e i loro candidati svolgono attività di propaganda*».

Předložka *in* panuje u jména „campagna“ ve vazbách pohybu na místo s poměrně jasnou převahou (205), jednoznačný význam „na venkov“ však má pouze pokud se použije se členem nulovým (*in campagna*, 166). V tom případě je také vždy v singuláru. Se členem se

vyskytuje jak v čísle jednotném, tak množném (*nella/nelle campagna/e* – 36, *in una campagna* - 3), ale významů může mít víc. Časté je použití ve smyslu „kampaně“, nicméně i tentokrát může znamenat „venkov“. Někdy by se možná také hodil překlad „do polí“ či „na pole“, bude záležet na konkrétním kontextu.

L' uomo era uscito andare nella campagna a pochi chilometri da Corleone . da casa per
Questa questione entrare nella campagna elettorale in Sicilia non deve

Předložka *a* se tentokrát po slovesech pohybu vyskytuje pouze se členem (*alla/alle* - 18, *a una* -6) a správný překlad bude záviset především na významu jména „campagna“. Zdá se, že nejčastěji znamená „kampaně“, jako v prvním níže uvedeném příkladě, může však znamenat i „venkov“, jako v příkladě číslo 2. Toto užití se jeví jako velmi podobné k užití s předložkou *in* se členem. Ani volba slovesa není pro předložku rozhodující, protože po většině sloves se vyskytují obě možnosti, jedinou výjimkou je *entrare*, které tradičně zůstává věrné předložce *in*.

Obiettivo : 15.000 tessere (1 anno dopo lo scudetto furono 19.000 , adesso 3.516) , per	andare alla campagna estiva con argomenti solidi , e liquidi .
si estende tra la gente più semplice fino ad	arrivare alle campagne . I fiori servono a sostituire tessuti preziosi e gioielli

Předložka *per* se u většiny sloves vyskytuje ve smyslu pohybu přes místo, *andare per le campagne* znamená „chodit po venkově“:

Una volta c' erano i raccoglitori che	andavano per le campagne a bussare alle porte in cerca di pezzi antichi .
--	--

Pouze po slovese *partire* vyjadřuje předložka *per* pohybu na místo. Substantivum „campagna“ se v této vazbě vyskytuje často ve vojenském významu: „odjet na vojenskou výpravu“, ale může znamenat také „odjet na venkov“ nebo „vyrazit do kampaně“:

nticinque giorni prima di	partire per la campagna	d' Egitto nel 1798 . Il
in corriera , i moscoviti	partono per la campagna , assetati di aria pura	
npeace che si accingeva a	partire per una campagna	di protesta contro i
		tes

Předložka *su* se objevila pouze jednou a ve spojení se slovesem *scendere* znamená pohyb z vrchu dolů, tedy „snést se na venkov“:

Ed è come se una gigantesca mano fosse scesa sulle campagne , sulle città scompigliando un ordine dato , devastando l'esistente .

Závěr:

Případy synonymních předložek se u podstatného jména „campagna“ hledají velmi těžko, protože toto jméno má velké množství významů. S jistotou lze pouze říci, že předložkové syntagma *in campagna* bude vždy znamenat „na venkov“. Spojení předložky *a* se členem a předložky *in* se členem zřejmě v některých případech synonymní být může, ale po těchto předložkových syntagmatech bude mít „campagna“ velice často význam „kampaň“. Pro přesnější zjištění použití těchto syntagmat by bylo potřeba důkladnější zkoumání jednotlivých výskytů, pro které v této práci bohužel již nemáme prostor. Předložka *per* znamená také tentokrát pohyb před místo, o pohyb na místo se jedná pouze po slovese *partire* a tehdy má „campagna“ často význam „odjet na vojenské tažení“.

6.2.10. Vacanza

Výraz „vacanza“ tvoří v našem seznamu substantiv jediného zástupce místa abstraktního, to by ovšem nemělo ničemu vadit, protože, jak jsme již upozornili v teoretické části, příslovečná určení pohybu na místo se mohou týkat také míst obrazných.

Ve vazbách se substantivem „vacanza“ se nejčastěji vyskytuje předložka *in* (1400) a poměrně hojně také *per* (232). Na předložku *a* narážíme v pouhých třech případech, a to ve formě *tornare alla/alle vacanza/e*. Zde se však nejedná o význam „vrátit se na dovolenou“, ale pouze o myšlenkový návrat k tématu dovolená, či návrat k určitému typu dovolené, tedy spíše „vrátit se k dovolené“:

t' anno sono venti " . Ma torniamo alla vacanza di Santa Margherita Ligu
lendario " . Siamo dunque tornati alle vacanze dell' Italia alla vigili
amente dagli elettori " . Torniamo alle vacanze . Massima solitudine , q

Podívejme se nyní, jak si konkurují předložky *in* a *per*:

Tabulka 19:V+in, per+vacanza

Andare	In (1293)	Per la (2)	
Partire	In (21)	Per la (178)	Per una (36)
Venire	In (64)	Per la (3)	
Tornare	In (17)	Per la (10)	
Arrivare	In (4)	Per la (2)	
Correre	In (1)	Per la (1)	

Z přehledu je hned na první pohled patrný velmi zajímavý fakt, že předložka *in* je použita vždy bez členu a předložka *per* naopak vždy se členem. Všechna slovesa, u kterých bylo předložkové syntagma se substantivem „vacanza“ nalezeno, zároveň připouštějí jak variantu *in vacanza* (1400), tak *per la vacanza*(196), případně *per una vacanza*(36). Výběr předložky tedy v tomto případě opět jednoznačně souvisí s použitím členu. Zdá se, že obě dvě varianty jsou významově totožné. Z tabulek lze také vyčíst, že se většina sloves bude častěji pojít s předložkou *in*, kdežto sloveso *partire*, jako již tradičně, spíše s předložkou *per*:

Podívejme se blíže na sloveso *partire*, u kterého se jako u jediného vyskytuje varianta *in*, *per la* i *per una*. Pokud namátkou vybereme několik příkladů se slovesem *partire*, můžeme také pozorovat, že ani doplnění jména „vacanza“ nějakým přívlastkem není pro výběr předložky rozhodující.

pensava ad un complotto .	Parti in vacanza	per la Crimea lamentando
te assorbito e infine era	partito per la vacanza	in Irlanda , a pochi chi
oi il presidente-eletto è	partito per una vacanza	di quattro giorni nella
l punto di permettersi di	partire in vacanza	in Giamaica pochissimi g
rissa , gli argentini che	partono per le vacanze	di febbraio equivalente
elefonato appena prima di	partire per la vacanza	per salutare Francesca e
di passeggeri che stanno	partendo per le vacanze	. Sulla sinistra , davan

Závěr:

Slovesa *andare*, *arrivare*, *correre*, *tornare* a *venire* budou ve spojení se substantivem „vacanza“ většinou volit vazbu s předložkou *in* bez členu, ale všechna připouští i synonymní variantu s předložkou *per* a členem určitým. Pouze u slovesa *partire* budou převažovat varianty *per la vacanza* a *per una vacanza*, ačkoliv tvar *in vacanza* se vyskytuje také. Předložka *in* je v těchto vazbách použita vždy bez členu a předložka *per* vždy se členem. Předložka *a* tentokrát synonymní není, má význam „k dovolené“.

6.2.11. Montagna

U jména „montagna“/ „hora“ máme i v češtině v příslovečném určení pohybu na místo více možností, především spojení „na hory“ a „do hor“. V italštině byly po slovese

pohybu nejčastěji nalezeny předložky *in* (244), *su* (61), *per* (22) a *a* (26), pokusíme se nyní zjistit, zdali jsou některé z nich synonymní. Přehled nejčastější spojení vidíme zde:

Tabulka 20:V+PRE+montagna

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
montagna	in	andare	ZERO	182
montagna	in	salire	ZERO	32
montagna	su	salire	DET	24
montagna	in	tornare	ZERO	18
montagna	per	partire	DET	17
montagna	su	andare	DET	16
montagna	a	andare	DET	16
montagna	su	tornare	DET	9
montagna	a	arrivare	DET	6

Předložka *in* se vyskytuje ze všech nejčastěji, až na dvě výjimky byla použita vždy bez členu a zajímavé je, že po ní následující substantivum „montagna“ je vždy v singuláru. Nejvhodnější překlad nejběžnějšího užití ve vazbě se slovesem *andare* je „jet na hory“.

Tabulka 21:V+in+montagna

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
montagna	in	andare	ZERO	182
montagna	in	salire	ZERO	32
montagna	in	tornare	ZERO	18
montagna	in	venire	ZERO	4
montagna	in	arrivare	ZERO	3
montagna	in	correre	ZERO	2
montagna	in	entrare	DET	1
montagna	in	scendere	ZERO	1
montagna	in	tornare	DET	1

Jako velmi podobné se jeví také spojení s předložkou *su*. Ta na rozdíl od předložky *in* bývá před substantivem „montagna“ po slovesech pohybu vždy se členem (*sulla/e montagna/e* -56, *su una montagna* - 5) a ve většině případů je jméno „montagna“ v plurálu. Velice časté je také spojení předložky *su* se členem a nominálního syntagmatu *montagne russe*, které znamená „horská dráha“.

che questo film sarà **come andare sulle montagne russe** per gli spettatori
 I è alla fine riuscito ad **andare sulla montagna più** alta d' Europa .

Tabulka 22: V+su+montagna

Loci				
N	PREP	V	ART	FQ
montagna	su	salire	DET	24
montagna	su	andare	DET	16
montagna	su	tornare	DET	9
montagna	su	salire	INDET	4
montagna	su	venire	DET	4
montagna	su	arrivare	DET	2
montagna	su	correre	DET	1
montagna	su	tornare	INDET	1

Předložka *a* tvoří tentokrát syntagma pouze se členem a se jménem „montagna“ pouze v singuláru: *alla montagna* (16) , *a una montagna* (1). Tentokrát se však nejedná o synonymní vyjádření pohybu na místo, nýbrž spíše jen o přiblížení k místu, tedy „k hoře“. Nejčastěji se toto spojení vyskytuje v ustáleném rčení o Mohamedovi a hoře:

o arabo se Maometto **non va alla montagna** , la montagna va da Maom

Ve vazbách s předložkou *per* je pro správný překlad podstatné, po jakém slovese tato předložka následuje. O pohyb na místo se totiž bude jednat pouze po slovese *partire*, které tentokrát nepřipouští jinou variantu než právě s předložkou *per*: *partire per la/le montagna/e*(19), *per una montagna*(3), což bude znamenat „odjet do hor, na hory“ U ostatních sloves půjde o pohyb přes místo, tedy o „chození po horách“:

la caccia , la pesca , **l' andare per montagne** , il rapporto col mare , gli sport estremi ...

Závěr:

Ve smyslu pohybu na místo se většina sloves pohybu pojí ke jménu „montagna“ v singuláru předložkou *in* bez členu. Jako synonymní se jeví také varianty s předložkou *su*, ta naopak stojí vždy se členem a substantivum „montagna“ po něm většinou následuje

v plurálu. Jediné sloveso *partire* vyžaduje ve smyslu pohybu na místo předložku *per*, a to bez výjimek. U ostatních sloves znamená předložka *per* pohyb přes místo, tedy „po horách“. Předložka *a* se vyskytuje pouze se členem a jménem „montagna“, v singuláru a má tentokrát význam přiblížení k místu, tedy „k hoře“.

6.2.12. Mare

U substantiva „mare“ máme vysokou frekvenci výskytu poměrně velkého počtu předložek, ale lze předpokládat, že se nebude vždy jednat o synonymní významy. Nejčastější výskyt mají spojení *andare al mare* (525) a *andare per mare* (173). Podívejme se nejprve důkladněji na výskyty s předložkou *per*.

Tabulka 23: V+per+mare

Locì				
N	PREP	V	ART	FQ
mare	per	andare	ZERO	173
mare	per	partire	DET	16
mare	per	arrivare	ZERO	7
mare	per	andare	DET	2
mare	per	partire	ZERO	2
mare	per	arrivare	DET	1

Andare per (il) mare (varianta bez členu je mnohem častější) je lexikalizované spojení, které znamená „plout po moři“ a je to tedy pohyb přes místo a ne na místo. Několik příkladů za všechny:

agazzo ama la pesca e **ama andare per mare** su una barca con un brus
i . I ricchi si divertono **andando per mare** con le loro barche o fac

Předložka *per* byla v korpusu kromě slovesa *andare* nalezena také ve spojení se slovesy *arrivare* a *partire*. Také u vazby *arrivare per (il) mare* se nejedná o pohyb na místo, ale o pohyb přes místo a nevhodnější překlad bude „připlout po moři“, například:

una splendida Madonna marmorea **che arriva per mare** da Viareggio e
Ma ieri le navi non sono **arrivate per il mare** grosso .

Ačkoliv je pro sloveso *partire* ve smyslu pohybu na místo typická předložka *per*, ve vazbě se substantivem „mare“ to není tak jednoznačné. Podle příkladů z korpusu (viz níže) se zdá, že *partire per mare*, tedy varianta se členem nulovým, bude znamenat

„vyplout na moře“ případně „odplout po moři“, kdežto varianta se členem určitým *partire per il mare* bude mít význam „odjet k moři“. Pouze ve vazbě se slovesem *partire* tedy použití členu může změnit význam.

quando una spedizione partiva per mare alla scoperta di nuove terre la gente va in vacanza . Ma partito per il mare ; quasi 400 mila abitanti hanno stavolta nessuno è	lasciato Belgrado , cercando scampo nei paesi vicini o in tutta la Serba .
---	---

Předložková syntagmata s předložkou *in* a *a* ve spojení se substantivem „mare“ synonymní nejsou. Po slovesech pohybu znamená *a/al /a un mare* „k moři“ a *in/nel/ in un mare* „do moře“. Předložka *a* se vyskytuje před jménem „mare“ většinou se členem určitým a předložka *in* většinou bez členu.

Předložka *su* může vždy znamenat jak pohyb přes místo, tak pohyb na místo. Použití členu nerozhoduje, protože ve všech nalezených výskytech byla předložka *su* spojena se členem určitým, záleží tedy vždy na konkrétním kontextu.

Tabulka 24: V+su+mare

Locì				
N	PREP	V	ART	FQ
mare	su	andare	DET	6
mare	su	correre	DET	5
mare	su	arrivare	DET	4
mare	su	scendere	DET	4
mare	su	tornare	DET	3

Ze všech výskytů s předložkou *su*, které konkurují předložce *per*, vybírám jednu ukázkou pro příslovečné určení pohybu přes místo („plout po moři“) a jednu pro pohyb na místo („sestoupit na moře“). Varianta s předložkou *su* však může konkurovat i spojení *al mare*, jak dokládá třetí ukázkou („přijít k moři“):

Marini) d' una nave che va sul mare della tranquillità . E f Un' altra notte di Ferragosto scende sul mare .
hanno salutato i genitori e sono andate arrivare sul mare . Nè prendere l' autobus nè un treno . via a piedi . Ieri sera alle undici non erano ancora tornate . Nessuno le ha viste

Závěr:

Ve spojení se substantivem „mare“ předložky *in* a *a* synonymní nejsou, protože první znamená „k moři“ a druhá „do moře“. Zajímavější jsou tentokrát předložky *per* a *su*. První z nich bude po slovesech *andare* a *arrivare* znamenat pohyb přes místo (plout po moři, připlout po moři) a po slovese *partire* zřejmě většinou pohyb na místo. Pouze předložka rozhodne, zda máme na mysli význam „odjet k moři“ (*partire per il mare*), nebo „vyplout na moře“ (*partire per mare*). Částečně synonymní s předložkou *per* ale i s předložkou *a* je také použití s předložkou *su*, která může vyjadřovat pohyb na i přes místo.

7. Závěr:

Při své práci s korpusem jsem narazila na několik potíží, které byly zapříčiněny především tím, že se téma této práce týká větných členů a lingvistické korpuse pracují s kategoriemi slovních druhů. Při analýze nebyla nalezena pouze příslovečná určení pohybu na místo, ale také pohybu přes místo a překvapivě i setrvání na místě. Význam pohybu přes místo měla velice často předložka *per* (většinou pokud nenásledovala po slovese *partire*) a výjimečně také předložka *su*, vzhledem k tomu, že se tento druh příslovečného určení místa vyskytuje také po slovesech pohybu, nebylo možné je při vyhledávání vyloučit. Výskyty příslovečného určení setrvání na místě, které by správně do naší analýzy vůbec neměly patřit, zapříčinila polysémie slovesa *partire*, které neznámá pouze „odjet“, ale například také „startovat“, jako v příkladě *una campagna partirà a Milano* „v Miláně odstartuje kampaň“.

V některých případech bylo také potřeba rozlišovat pohyb na místo a pohyb k místu (*al mare X nel mare, alla montagna X in montagna*) a také případy, kdy je sloveso užito v konkrétním a kdy v přeneseném významu. Například sloveso *tornare* nemá význam pouze fyzického ale i obrazného návratu, tedy například návratu k nějakému tématu, jako v případě *tornare alla vacanza* „vrátit se k (tématu) dovolené“.

Také polysémie některých podstatných jmen činila při provádění analýzy potíže. Pro náš výzkum jsou totiž nejvhodnější jména, která mají jeden jediný význam, jakými jsou „bar“, „ristorante“, „Milano“ a „vacanza“. Na nich lze nejlépe pozorovat kolísání předložek ve stejném kontextu. Za substantivy „università“ a „scuola“ se může skrývat buďto instituce nebo konkrétní budova. V prvním případě bude mít spojení se

slovesem *andare* význam „chodit do školy/na universitu“ ve smyslu navštěvovat školu/universitu, být jejím žákem/studentem. V druhém případě půjde o význam „jít do školy/ na univerzitu“, tedy být na cestě do budovy. Podobná polysémie se vyskytuje také u výrazů „teatro“ a „cinema“, kde se může jednat buďto o druh umění, konkrétní představení či promítání, nebo o konkrétní budovu, ve které bývá tato umělecká činnost prezentována, takže tato jména budou jistě často použita i obrazně. „Teatro“ navíc může znamenat také „jeviště“ či „dějiště“ bývá tedy někdy použito i v kontextech, které se samotným divadlem nijak přímo nespojují. Nejvíce problematické však bylo substantivum „campagna“, které nakonec do závěrečného shrnutí řadit nebudu, protože z důvodu velkého množství významů nebylo možné přesně vyhledat synonymně použité předložky. Vliv polysémie substantiv na použití předložky by však mohl být námětem pro další zkoumání společně s tím, jak se mění předložka, pokud celou vazbu použijeme v přeneseném významu.

Analýza předložkových syntagmat v příslovečném určení místa potvrdila hypotézu, že kolísání a vzájemná konkurence předložek se bude nejčastěji týkat předložek *in* a *a*. U jmen, pro která je běžné syntagma s předložkou *a*, ať už se členem nulovým, nebo se členem určitým (*al bar, al ristorante, a casa, a scuola, all'università, al cinema, a teatro, a Milano*), se vždy vyskytly také synonymní varianty s předložkou *in*. Při použití se členem neurčitým dokonce pokaždé převyšovala předložku *a* (například *andare in un ristorante*) a u substantiv „casa“ a „scuola“ dominovala předložka *in* také ve spojení se členem určitým. Z toho vyplývá, že volba předložky závisí také na volbě členu.

U jmen, která se ve smyslu pohybu na místo primárně klonila k předložce *in* (*in montagna, in vacanza, in mare*), předložka *a* synonymní není. K syntagmatu se jménem „montagna“ může být synonymně užita předložka *su*, se jménem „vacanza“ přeložka *per*, a to nejen u slovesa *partire*. U substantiva „mare“ existuje více možností, lze však říci, že částečně synonymní jsou v tomto případě předložky „su“ a „per“, které mohou znamenat pohyb na i přes místo.

Co se týče sloves, která byla pro analýzu vybrána, ta se chovala často obdobně, až na slovesa *entrare* a *partire*. U slovesa *entrare* jednoznačně dominovala předložka *in*, protože ta je typická pro pronikání dovnitř nějakého prostoru. Domnívám se, že pokud je předložka *in* použita namísto *a* také u jiných sloves, má zdůrazňovat právě toto pronikání do prostoru. Dalším důvodem pro upřednostnění předložky *in* však může být také užití členu, jak jsme zmínili výše, a obrazné užití celé vazby, jako v příkladě *il libro è arrivato*

nelle scuole „kniha dorazila do škol“. Výjimečně zůstává však i u slovesa *entrare* předložka a: *all'università, a Milano*.

Lze tedy konstatovat, že kolísání předložek v totožném kontextu není v jazyce nic neobvyklého, a je to jen další důkaz potvrzující správnost teorie synchronní dynamiky. Lze také předpokládat, že v jazyce mluveném by se odchylek vyskytovalo ještě více.

Il riassunto

La maggior parte delle grammatiche italiane distingue quattro tipi fondamentali di complemento di luogo: complemento di stato in luogo, complemento di moto da luogo, complemento di moto a luogo e complemento di moto per luogo. Nel primo caso il complemento è usato dopo i verbi di quiete, ovvero i verbi che indicano stato o permanenza; negli altri tre casi i complementi sono utilizzati dopo verbi di movimento.

Il complemento di moto a luogo risponde alla domanda *dove?* oppure *verso dove?* ed è introdotto soprattutto dalle preposizioni *a, da, in, su, per, tra, verso, sopra, sotto, vicino e dentro*.

Il complemento di moto da luogo risponde alla domanda *da dove?* ed è utilizzato con le preposizioni *da* o, più raramente, *di*. Il complemento di moto per luogo risponde alla domanda *per dove?* ed è introdotto dalle preposizioni *per, attraverso, da, tra*. Il complemento stato in luogo risponde alla domanda *dove? in quale luogo?* ed è usato con le preposizioni *in, a, da, tra, su, presso, sotto, sopra*.

Nella lingua italiana succede spesso che nello stesso contesto più varianti possano essere sinonime. Questo aspetto riguarda anche l'uso delle preposizioni nei complementi di luogo. L'oscillazione dei fenomeni linguistici è spiegata dalla teoria della dinamica sincronica. Il linguista Vilem Mathesius tratta l'oscillazione sul livello fonetico, morfologico e stilistico e spiega che esistono due tipi dell'oscillazione: 1) nel discorso di un parlante 2) tra i discorsi dei parlanti della stessa comunità linguistica. Questa teoria si può applicare anche all'uso delle preposizioni.

I corpora linguistiche operano con la categoria di parti del discorso. Per trovare nel corpus un complemento di moto a luogo è allora necessario cercare un verbo di movimento a cui segua un sintagma preposizionale. Per la nostra ricerca abbiamo scelto nove verbi di movimento frequentemente utilizzati nella lingua: *andare, arrivare, correre, entrare, partire, salire, scendere, tornare, venire*. Per eliminare i casi di altri tipi di complementi abbiamo scelto dodici sostantivi che si trovano spesso nel complemento di moto a luogo: *bar, ristorante, casa, scuola, università, cinema, teatro, Milano, vacanza, campagna, montagna, mare*.

Le grammatiche e anche i dizionari italiani menzionano per tutti questi nomi i sintagmi più frequenti (allora „giusti“) che seguono il verbo *andare*; essi sono: *al bar, al*

ristorante, a casa, a scuola, all'università, al cinema, a teatro, a Milano, in montagna, in campagna, in vacanza, al mare.

Anche il corpus La Repubblica afferma che questi sintagmi sono i più frequenti dopo i verbi di movimento, anche se spesso concorrono anche altre varianti con un articolo o con una preposizione diversa. Le preposizioni che possono avere il valore sinonimo sono soprattutto le preposizioni proprie (per esempio: *a, in, per, ecc.*). Le preposizioni improprie (per esempio: *davanti, dentro, vicino, ecc.*) hanno abitualmente solo un significato e la loro traduzione è di solito chiara.

L'uso delle preposizioni *a* e *in* può essere molto spesso analogo. La preposizione *in* si usa per accentuare l'ingresso in un luogo (perciò è tipica del verbo *entrare*), per lo più in un edificio, ma prevale anche quando si usa in senso figurato (ad esempio: *il libro è arrivato nelle scuole*). Con quasi tutti i sostantivi che preferiscono la preposizione *a* (*bar, ristorante, casa, scuola, università, cinema, Milano*) si usa l'articolo indeterminativo (e per i nomi *casa* e *scuola* anche con l'articolo determinativo) associato alla preposizione *in* (ad esempio: *non andare al ristorante, ma andare in un ristorante*).

Per i sostantivi scelti non concorrono solo le preposizioni *a* e *in* nei sintagmi con i nomi *montagna, vacanza* e *mare*. I sintagmi *alla montagna, alla vacanza* e *al mare* hanno in effetti valenza di moto verso luogo. Alla variante *in montagna* può fare concorrenza *sulle montagne*, alla variante *in vacanza* il sintagma *per la vacanza* e alla variante *per mare* in alcuni casi *sul mare*.

La preposizione *per* indica molto spesso moto per luogo (per esempio: *correre per la casa, andare per bar*), solo in alcuni casi a quasi sempre dopo il verbo *partire* viene usata come moto a luogo.

La scelta della preposizione e la sua funzione influisce allora su tutto l'intorno sintattico in cui si trova; non richiede solo il corretto verbo e il corretto luogo ma anche il giusto tipo di articolo.

Literatura:

- Dardano, M., Trifone, P., *La nuova grammatica della lingua italiana*, Bologna: Zanichelli 1997
- Dardano, M., Trifone, P., *Grammatica italiana modulare*, Bologna: Zanichelli 2002
- Hamplová, S., *Mluvnice italštiny*, Praha: LEDA 2004
- Patota, G., *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*, Novara: Garzanti Linguistica 2006
- Proto, B., *Guida alla comunicazione linguistica*, Grassano, Bagno a Ripoli: Le Monnier 1989
- Seriani, L., *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*, Torino: UTET Libreria 2006
- Salvi, G., Vanelli, M., *Nuova grammatica italiana*, Bologna: Il Mulino 2004
- Renzi, L., Salvi, G., Cardinaletti, A., *Grande grammatica italiana de consultazione*, Bologna: Il Mulino 1995
- Sabatini, F., Coletti, V., *Dizionario della lingua italiana*, Milano: Rizzoli Larousse 2007
- Mathesius, V., *Jazyk, kultura a slovesnost*, Praha: Odeon 1982
- Kol. autorů, *Příruční mluvnice češtiny*, Praha: NLN 2003

Přílohy:

Databáze všech nalezených výskytů v programu Access 2007 v elektronické podobě na přiloženém CD.